

3. Praeterea, Dionysius in ult. cap. cael. Hierar. dicit: *Si hic iustorum orationes et secundum hanc vitam, quanto magis post mortem in his qui digni sunt, sacris orationibus operantur tantummodo?* Ex quo potest accipi, quod suffragia magis prosunt mortuis quam etiam vivis. Sed vivis prosunt etiam in peccato mortali existentibus; cum quotidie oret Ecclesia pro peccatoribus, ut convertantur ad Deum. Ergo etiam mortuis in peccato mortali suffragia valent.

4. Praeterea, in vitis Patrum legitur, quod etiam Damascenus in sermone suo refert, quod Macarius inventa in via calvaria cuiusdam defuncti, oratione praemissa quaesivit ejus caput fuisset, et caput dedit responsum, quod fuerat sacerdotis gentilis, qui in inferno erat damnatus, et tamen confessus est oratione Macarii se et alios juvari. Ergo suffragia Ecclesiae etiam existentibus in inferno prosunt.

5. Praeterea, Damascenus in eodem sermone narrat, quod Gregorius pro Trajano orationem fundens audivit vocem sibi divinitus allatam (1): *Vocem tuam audivi, et (2) veniam Trajano do;* ejus rei, ut Damascenus dicit in dicto sermone, testis est oriens omnis et occidens. Sed constat Trajanum in inferno fuisse: quia multorum martyrum necem amaram instituit, ut ibidem Damascenus dicit. Ergo suffragia etiam valent existentibus in inferno.

* Sed contra est quod dicit Dionysius, 7 cap. cael. Hier.: *Summus sacerdos pro immundis non orat, quia in hoc averteretur a divino ordine;* et Commentator, ibidem, dicit, quod *peccatoribus non orat remissionem, quia non audiretur pro illis.* Ergo non valent existentibus in inferno suffragia.

Praeterea, Gregorius dicit in 34 Moral. (cap. 16): *Eadem causa est cur non oretur tunc, scilicet post diem iudicii, pro hominibus aeterno igne damnatis, quae nunc causa est ut non oretur pro diabolo, angelisque ejus aeterno supplicio damnatis: quae etiam nunc causa est ut non orent sancti pro hominibus infidelibus impiisque (3) defunctis: quia de eis utique, quos aeterno damnatos supplicio jam noverant, ante illum iusti iudicis conspectam orationis suae meritum cassari refugiunt.* Ergo suffragia damnatis in inferno non valent.

Praeterea, in littera habetur ex verbis Augustini: *Qui sine fide operante per dilectionem, ejusque sacramentis, a corpore exeunt, frustra illis a suis hujusmodi officia impenduntur.* Sed omnes damnati sunt hujusmodi. Ergo suffragia damnatis in inferno non prosunt.

QAESTIUNCULA II.

Uterius. 1. Videtur quod nec etiam existentibus in purgatorio. Quia purgatorium pars quaedam inferni est. Sed in inferno nulla est redemptio; et Psal. 6, 6, dicit: *In inferno autem quis confitebitur tibi?* Ergo suffragia his qui sunt in purgatorio, non valent.

2. Praeterea, poena purgatorii est finita. Si ergo per suffragia aliquid de poena dimititur, tantum poterunt multiplicari suffragia, quod tota tolletur,

(1) Al. illam. Supplementum vero quaest. 7, art. 8, dicebatem.

(2) Al. quod.

(3) Al. ipsaque.

et ita peccatum remanebit totaliter impunitum; quod repugnare videtur divinae justitiae.

3. Praeterea, ad hoc animae in purgatorio detinentur, ut ibi purgatae, purae ad regnum perveniant. Sed non potest purgari anima nisi aliquid circa ipsam fiat. Ergo suffragia facta per vivos poenam purgatorii non diminuant.

4. Praeterea, si suffragia existentibus in purgatorio valerent, maxime ea viderentur valere quae sunt ad eorum imperium facta. Sed haec non semper valent; sicut si aliquis decedens disponit tot suffragia pro se fieri, quae si facta essent, sufficerent ad totam poenam abolendam. Posito ergo quod hujusmodi suffragia differant quousque ille poenam evasit, ista suffragia ei nihil proderunt: non enim potest dici quod ei prosint antequam fiant; postquam autem sunt facta, eis non indiget, quia jam poenam evasit. Ergo suffragia existentibus in purgatorio non valent.

Sed contra est quod dicitur in littera ex verbis Augustini, quod suffragia prosunt his qui sunt in purgatorio boni vel mali. Sed tales sunt qui in purgatorio detinentur. Ergo etc.

Praeterea, Dionysius dicit in 7 cap. cael. Hierar. quod divinus sacerdos pro mortuis orans, pro illis orat qui sancte vixerunt, et tamen aliquas maculas habuerunt ex infirmitate humana contractas. Sed tales in purgatorio detinentur. Ergo etc.

QAESTIUNCULA III.

Uterius. 1. Videtur quod suffragia valent pueris in limbo existentibus. Quia illi non detinentur nisi pro peccato alieno. Ergo maxime decens est ut ipsi juventur suffragiis alienis.

2. Praeterea, in littera habetur ex verbis Augustini, quod suffragia Ecclesiae pro non valde malis propitiationes sunt. Sed pueri non computantur inter valde malos, cum missima sit eorum poena. Ergo suffragia Ecclesiae eos juvant.

Sed contra est quod habetur in littera ab Augustino, quod suffragia non prosunt illis qui sine fide operante per dilectionem hinc exierunt. Sed pueri hoc modo exierunt. Ergo eis suffragia non prosunt.

QAESTIUNCULA IV.

Uterius. 1. Videtur quod aliquo modo prosunt sanctis existentibus in patria, per hoc quod habetur in collecta Missae: *Sicut sanctis tuis prosunt ad gloriam, scilicet sacramenta, ita nobis proficiant ad medellam.* Sed inter alia suffragia praecipuum est sacramentum altaris. Ergo suffragia prosunt sanctis qui sunt in patria.

2. Praeterea, sacramenta efficiunt quod figurant. Sed tertia pars hostiae, scilicet in calicem missa, significat eos qui in patria vitam beatam ducunt, ut supra, dist. 12, quaest. 1, art. 3, quaestione. 5, ad 4, dictum est. Ergo suffragia Ecclesiae prosunt etiam existentibus in patria.

3. Praeterea, sancti non solum gaudent de bonis propriis, sed etiam de bonis aliorum; unde Luc. 13, 10, dicitur: *Gaudium est Angelis Dei super uno peccatore poenitentiam agente.* Ergo ex bonis operibus viventium, sanctorum qui sunt in patria gaudium crescit, et ita etiam eis nostra suffragia prosunt.

4. Praeterea, Damascenus (1) in sermone de dormientibus inducens verba Chrysostomi: *Si enim gentiles, inquit, cum his qui abierunt, sua comburant; quanto magis te fidelem mittere convenit cum fidei ipsius propria, non ut favilla fiant et haec velut illa, sed ut majorem hinc circumponas gloriam; et si quidem peccator fuerit qui mortuus est, ut peccamina solvas; si autem justus, ut appositio fiat mercedis et retributionis.* Et sic idem quod prius.

Sed contra est quod habetur in littera ex verbis Augustini: *Injuria est in Ecclesia orare pro martyre ejus nos debemus orationibus commendari.*

Praeterea, ejus est juvari cuius est indigere. Sed sancti in patria sunt absque omni indigentia. Ergo per suffragia Ecclesiae non juvantur.

Solutio I. Respondeo dicendum ad primam quaestionem, quod circa damnatos in inferno fuit duplex opinio.

Quidam enim dixerunt in hoc distinguendum esse dupliciter. Uno modo quantum ad tempus, dicentes, quod post diem iudicii nullus in inferno existens aliquo suffragio juvabitur, sed ante diem iudicii aliqui juvantur suffragiis Ecclesiae. Alio modo distinguebant quantum ad personas in inferno detentas, inter quas quosdam dicebant esse valde malos; qui scilicet sine fide et sacramentis Ecclesiae decesserunt; et talibus qui de Ecclesia non fuerunt, nec merito nec numero suffragia Ecclesiae prodesse possunt. Alii vero sunt non valde mali, qui scilicet de Ecclesia fuerunt numero, et fidem habentes, et sacramentis imbuti, et aliqua opera de genere honorum facientes; et talibus suffragia Ecclesiae prodesse debent. Sed occurrebat eis quaedam dubitatio eos perturbans, quia scilicet videbatur ex hoc sequi, cum poena inferni sit finita secundum intensionem, quamvis duratione infinita existat, quod multiplicatis suffragiis poena illa auferetur; quod est error Origenis; et ideo hoc inconveniens dupliciter evadere voluerunt. Praepositivus enim dixit, quod tantum possunt suffragia pro damnatis multiplicari, quod a poena tota redduntur immunes, non autem simpliciter, ut Origenes posuit, sed ad tempus, scilicet usque ad diem iudicii: tunc enim animae iterato corporibus conjunctae in poenas inferni sine spe veniae retruduntur. Sed ista opinio videtur divinae repugnare providentiae, quae nihil in rebus inordinatum relinquit. Culpa autem ordinari non potest nisi per poenam; unde non potest esse ut poena tollatur, nisi prius culpa expietur; et ideo cum culpa (2) continue maneat in damnatis, eorum poena nullatenus interrumpetur.

Et ideo Porretani alium modum invenerunt, dicentes, quod hoc modo proceditur in diminutione poenarum per suffragia, sicut proceditur in divisione linearum, quae cum sint finitae, tamen in infinitum dividi possunt, et nunquam per divisionem consumuntur, dum fit subtractio non secundum eandem quantitatem, sed secundum eandem proportionem; velut si primo auferatur pars quarta totius, et secundo quarta illius quartae, et iterum quarta illius quartae, et sic deinceps in infinitum. Et similiter dicunt, quod per primum suffragium diminuitur aliquota pars poenae, et per secundum pars

aliqua remanens secundum eandem proportionem. Sed iste modus multipliciter defectivus invenitur. Primo, quia infinita divisio, quae congruit continuae quantitati, non videtur posse ad quantitatem spirituales transferri. Secundo, quia non est aliqua ratio quare secundum suffragium minus de poena diminuat quam primum, si sit aequalis valoris. Tertio, quia poena diminui non potest nisi diminuat et culpa, sicut nec auferri nisi ea ablata. Quarto, quia in divisione lineae tandem pervenitur ad hoc quod non est sensibile: corpus enim sensibile non est in infinitum divisibile. Et sic sequetur quod post multa suffragia poena remanens propter sui parvitatem non sentiretur, et ita non esset poena.

Et ideo alii invenerunt alium modum. Altisiodorensis enim dixit, quod suffragia prosunt damnatis non quidem per diminutionem vel per interruptionem, sed per confortationem patientis; sicut si homo portaret grave onus, et facies sua perfunderetur aqua; sic enim confortaretur ad melius portandum, cum tamen onus suum in nullo levius fieret. Sed hoc iterum esse non potest: quia aliquis plus vel minus aeterno igne gravatur, ut Gregorius dicit, secundum meritum culpae; et inde est quod eodem igne quidam plus quidam minus cruciantur. Unde cum culpa damnati immutata remaneat, non potest esse quod levius poenam ferat. Est nihilominus et praedicta opinio praesumptiosa, utpote sanctorum dietis contraria; et vana, nulla auctoritate fulta; et nihilominus irrationalis: tum quia damnati in inferno sunt extra vinculum caritatis, secundum quam opera vivorum continuantur defunctis: tum quia totaliter ad viam terminum pervenerunt recipientes ultimam pro meritis retributionem, sicut et sancti qui sunt in patria. Quod enim adhuc restat de poena vel gloria corporis, hoc eis rationem vioris non praebet, cum gloria essentialiter et radicaliter existat in anima; et similiter miseria damnatorum; et ideo non potest poena eorum diminui, sicut nec gloria sanctorum augeri, quantum ad praemium essentiale.

Sed tamen modus qui a quibusdam ponitur quod suffragia prosunt damnatis, posset aliquomodo sustineri; ut si dicitur quod non prosunt neque quantum ad diminutionem poenae vel interruptionem, vel quantum ad diminutionem sensus poenae; sed quia ex hujusmodi suffragiis eis aliqua materia doloris subtrahitur, quae eis esse posset, si ita se abjectos conspicerent quod pro eis nullam curam haberent vivi (1); quae materia doloris eis subtrahitur, dum suffragia pro eis fiunt. Sed istud etiam non potest esse secundum legem communem: quia, ut Augustinus dicit in lib. de cura pro Mortuis agenda (cap. 15) (quod praecipue de damnatis verum est), *ibi sunt spiritus defunctorum: ubi non vident quaecumque agunt aut eveniunt in ista vita hominibus;* et ita non cognoscunt quando pro eis suffragia fiunt, nisi supra communem legem hoc remedium divinitus detur aliquibus damnatorum; quod est verbum omnino incertum.

Unde tutius est simpliciter dicere, quod suffragia non prosunt damnatis, nec pro eis Ecclesia orare intendit, sicut ex auctoritatibus inductis apparet.

Ad primum ergo dicendum, quod donaria ido-

(1) Al. deest vivi.

(1) Al. additur dicit.

(2) Al. deest culpa.

lorum non fuerint inventa apud illos mortuos, ut ex eis signum accipi posset quod in reverentiam idolorum ea (1) deferrent; sed ea acceperunt ut victores quae eis jure belli debebantur; et tamen per avaritiam venialiter peccaverunt; unde non fuerunt in inferno damnati; et sic suffragia eis prodesse poterant. Vel dicendum secundum quosdam, quod in ipsa pugna videntes sibi periculum imminere, de peccato poeniterunt, secundum illud Psal. 77, 34: *Cum occideret eos, quaerebant eum.* Et hoc probabiliter potest aestimari; et ideo oblatio pro eis fuit facta.

Ad secundum dicendum, quod damnatio in verbis illis large accipitur pro quacumque punitione, ut sic includat et poenam purgatorii: quae quandoque totaliter per suffragia expiatur; quandoque autem non, sed diminuitur.

Ad tertium dicendum, quod quantum ad hoc magis acceptatur suffragium pro mortuo quam pro vivo, quia magis indiget, cum non possit auxiliari sibi, sicut vivus potest; sed quantum ad hoc vivus est melioris conditionis, quia potest transferri de statu culpae mortalis in statum gratiae, quod de mortuis dici non potest; et ideo non est eadem causa orandi pro mortuis et pro vivis.

Ad quartum dicendum, quod illud adiutorium non erat in hoc (2) quod poena eorum diminueretur; sed in hoc solo, ut ibidem dicitur, quod eo orante concedebatur eis ut mutuo se viderent; et in hoc aliquod gaudium non verum sed phantasticum habebant, dum implebatur hoc quod desiderabant; sicut et daemones gaudere dicuntur dum homines ad peccata pertrahunt, quamvis per hoc eorum poena nullatenus minuatur, sicut nec minuitur gaudium Angelorum per hoc quod malis nostris compati dicuntur.

Ad quintum dicendum, quod de facto Trajani hoc modo potest probabiliter aestimari, quod precibus Beati Gregorii ad vitam fuerit revocatus, et ibi gratiam consecutus sit, per quam remissionem peccatorum habuit, et per consequens immunitatem a poena; sicut etiam apparet in omnibus illis qui fuerunt miraculose a mortuis suscitati, quorum plures constat idolatras et damnatos fuisse. De omnibus enim similiter dici oportet, quod non erant in inferno finaliter deputati, sed secundum praesentem justitiam priorum meritorum; secundum autem superiores causas, quibus praevidebantur ad vitam revocandi, erat de eis aliter disponendum. Vel dicendum, secundum quosdam, quod anima Trajani non fuit simpliciter a reatu poenae aeternae absoluta; sed ejus poena fuit suspensa ad tempus, scilicet usque ad diem iudicii. Nec tamen oportet quod hoc fiat communiter per suffragia; quia alia sunt quae lege communi accidunt, et alia quae singulariter ex privilegio aliquibus conceduntur; sicut aliae sunt humanarum limites rerum, alia divina signa virtutum, ut Augustinus dicit in lib. de cura pro Mortuis agenda (cap. 16).

SOLUTIO II. Ad secundam quaestionem dicendum, quod poena purgatorii est in supplementum satisfactionis quae non fuerat plene in corpore consummata; et ideo, quia, sicut ex praedictis patet, et ex his quae supra, dist. 20, dicta sunt, opera unius possunt valere alteri ad satisfactionem, sive

(1) Al. eis.

(2) Al. deest in hoc.

vivis sive mortuis; non est dubium quia suffragia per vivos facta, existentibus in purgatorio prosunt.

Ad primum ergo dicendum, quod auctoritas illa loquitur de inferno damnatorum, in quo nulla est redemptio quantum ad illos qui sunt finaliter tali poenae deputati. Vel dicendum, secundum Damascenum in sermone de dormientibus, quia huiusmodi auctoritates exponendae sunt secundum causas inferiores, scilicet secundum exigentiam meritorum eorum qui poenis deputantur; sed secundum divinam misericordiam, quae vincit humana merita, ad preces iustorum aliter quandoque disponitur quam sententia praedictarum auctoritatum continet. Deus autem mutat sententiam, sed non consilium, ut dicit Gregorius; unde etiam Damascenus ponit ad hoc exempla de Ninivitis, Achab et Ezechia, in quibus apparet quod sententia contra eos lata divinitus fuit per divinam misericordiam commutata.

Ad secundum dicendum, quod non est inconveniens, si multiplicatis suffragiis poena in purgatorio existentium annihilatur; non tamen sequitur quod peccata remaneant impunita; quia poena unius pro altero suscipiente alteri computatur.

Ad tertium dicendum, quod purgatio animae per poenas purgatorii non est aliud quam expiatio reatus impediens a perceptione gloriae: et quia per poenam quam unus sustinet pro alio, potest reatus alterius expiari, ut dictum est; non est inconveniens, si per unius satisfactionem alius purgatur.

Ad quartum dicendum, quod suffragia ex duobus valent; scilicet ex opere operante, et ex opere operato. Et dico opus operatum non solum Ecclesiae sacramentum, sed effectum accidentem ex operatione; sicut ex collatione elemosynarum consequitur pauperum relevatio, et eorum oratio pro defuncto ad Deum. Similiter opus operans potest accipi vel ex parte principalis agentis, vel ex parte exequentis. Dico ergo, quod quam cito moriens disponit aliqua suffragia sibi fieri, praemium suffragiorum plene consequitur, ante etiam quam fiant, quantum ad efficaciam suffragii, quae erat ex opere operante principalis agentis; sed quantum ad efficaciam suffragiorum quae est ex opere operato, vel ex opere operante exequentis, non consequitur fructum antequam suffragia fiant, et si prius contingat ipsum a poena purgari, quantum ad hoc fraudabitur suffragiorum fructu; quod redundabit in illos quorum culpa defraudatur. Non enim est inconveniens quod aliquis defraudetur per culpam alterius in temporalibus; poena autem purgatorii temporalis est; quamvis quantum ad retributionem nullus defraudari possit nisi per propriam culpam.

SOLUTIO III. Ad tertiam quaestionem dicendum, quod pueri non baptizati non detinentur in limbo, nisi quia deficient a statu gratiae; unde eum per opera vivorum, mortuorum status mutari non possit, maxime quantum ad meritum essentialis praemii vel poenae; suffragia vivorum pueris in limbo existentibus prodesse non possunt.

Ad primum ergo dicendum, quod quamvis peccatum originale sit huiusmodi quod pro eo possit aliquis ab alio juvari, tamen animae puerorum in limbo existentes sunt in tali statu quod juvari non possunt: quia post hanc vitam non est tempus gratiam acquirendi.

Ad secundum dicendum, quod Augustinus loquitur de non valde malis, qui tamen baptizati

sunt; quod patet ex hoc quod praemittitur: *Cum ergo sacrificia sive altaris, sive quarumcumque elemosynarum, pro baptizatis omnibus offeruntur.*

SOLUTIO IV. Ad quartam quaestionem dicendum, quod suffragium de sui ratione importat quandam auxilium, quae non competit ei qui defectum non patitur: nulli enim juvari competit nisi in eo quo indigens est. Unde cum sancti qui sunt in patria, sint ab omni indigentia immunes, inebriati ab ubertate domus Dei; eis juvari per suffragia non competit.

Ad primum ergo dicendum, quod huiusmodi locutiones non sunt sic intelligendae quasi sancti in gloria proficiant quantum ad se, quod eorum festa recolimus; sed quia nobis proficit, qui eorum gloriam solemniter celebramus; sicut ex hoc quod Deum cognoscimus vel laudamus et sic quodammodo ejus gloria in nobis crescit; nihil Deo, sed nobis accrescit.

Ad secundum dicendum, quod quamvis sacramenta efficiunt quod figurant, non tamen illum effectum suum ponunt circa omne id quod figurant: alias cum figurent Christum, in ipso Christo aliquid efficerent; quod est absurdum: sed efficiunt circa suscipientem sacramentum ex virtute ejus quod per sacramentum significatur; et sic non legitur quod sacrificia pro fidelibus defunctis oblata sanctis prosint; sed quia ex meritis sanctorum qui recoluntur vel significantur in sacramento, prosunt aliis pro quibus offeruntur.

Ad tertium dicendum, quod quamvis sancti qui sunt in patria, de omnibus bonis nostris gaudeant, non tamen sequitur quod multiplicatis nostris gaudiis eorum gaudium augmentetur formaliter, sed materialiter tantum: quia omnis passio formaliter augetur secundum rationem objecti sui. Ratio autem gaudendi in sanctis, de quibuscumque gaudent, est ipse Deus, de quo non possunt magis et minus gaudere: quia sic essentialiter eorum praemium variaretur, quod consistit in hoc quod de Deo gaudent. Unde ex hoc quod bona multiplicentur, de quibus gaudendi ratio eis Deus est, non sequitur quod intensius gaudeant, sed quod de pluribus gaudeant; et ideo non sequitur quod operibus nostris juventur.

Ad quartum dicendum, quod non est intelligendum quod fiat oppositio mercedis vel retributionis illi beato per suffragia ab aliquo facta, sed facienti (1). Vel dicendum, quod ex suffragiis potest appositio mercedis fieri beato defuncto, in quantum sibi de suffragiis faciendis adhuc vivens disposuit (2), quod ei meritum fuit.

ARTICULUS III.

Utrum non solum orationibus Ecclesiae et sacrificio altaris et elemosynis animae defunctorum juventur.

Ad tertium sic proceditur. 1. Videtur quod non solum orationibus Ecclesiae et sacrificio altaris et elemosynis animae defunctorum juventur, vel quod eis juventur praecipue. Poena enim debet per poenam recompensari. Sed jejuniis magis est poenale quam elemosyna vel oratio. Ergo jejuniis magis

(1) Al. vel facienti.

(2) Al. deposit.

S. Th. Opera omnia. V. 7.

prodesset in suffragiis quam aliquid praedictorum.

2. Praeterea, Gregorius II tribus praedictis (1) connumerat jejuniis, ut habetur caus. 15, quaest. 11: *Animae defunctorum quatuor solvantur modis: aut oblationibus sacerdotum, aut orationibus sanctorum, aut carorum elemosynis, aut jejuniis cognatorum.* Ergo insufficienter (2) ab Augustino haec enumerantur tria praedicta.

3. Praeterea, baptismus est potissimum sacramentorum, maxime quantum ad effectum. Ergo baptismus vel alia sacramenta deberent vel similiter vel magis prodesse defunctis, sicut sacramentum altaris.

4. Praeterea, hoc videtur ex hoc quod habetur 1 Corinth. 13, 29: *Si omnino mortui non resurgunt, ut quid baptizantur pro illis?* Ergo baptismus etiam valet ad suffragia defunctorum.

5. Praeterea, in diversis Missis est idem altaris sacrificium. Si ergo sacrificium computatur inter suffragia, et non Missa; videtur quod tantumdem valeat quaecumque Missa pro defuncto dicitur, sive de beata Virgine, sive de Spiritu sancto, vel quaecumque alia: quod videtur esse contra Praedictae ordinationem, quae speciale Missam pro defunctis instituit.

6. Praeterea, Damascenus in sermone de dormientibus, docet, ceras et oleum et huiusmodi pro defunctis offerri. Ergo non solum oblatio sacrificii altaris, sed etiam aliae oblationes debent inter suffragia mortuorum computari.

QUAESTIUNCULA II.

Uterius. 1. Videtur quod indulgentiae quas Ecclesia largitur, etiam mortuis prosint. Primo per consuetudinem Ecclesiae quae facit praedictari crucem, ut aliquis habeat indulgentiam pro se, et duobus vel tribus, et quandoque decem animabus tam vivorum quam mortuorum; quod esset deceptio, nisi mortuis prodesset. Ergo indulgentiae mortuis prosunt.

2. Praeterea, meritum totius Ecclesiae est efficacius quam meritum unius personae. Sed meritum personale suffragatur defunctis, ut patet in elargitione elemosynarum. Ergo multo fortius meritum Ecclesiae, cui indulgentiae imnuntur.

3. Praeterea, indulgentiae Ecclesiae prosunt illis qui sunt de foro Ecclesiae. Sed illi qui sunt in purgatorio, sunt de foro Ecclesiae; alias eis suffragia Ecclesiae non prodesset. Ergo videtur quod indulgentiae defunctis prosint.

Sed contra est, quia ad hoc quod indulgentiae alicui valeant, requiritur causa conveniens, pro qua indulgentiae dantur. Sed talis causa non potest esse ex parte defuncti, quia non potest aliquid facere quod sit in utilitatem Ecclesiae, pro qua causa praecipue indulgentiae dantur. Ergo videtur quod indulgentiae defunctis non prosint.

Praeterea, indulgentiae determinantur secundum arbitrium indulgentias concedentis. Si ergo indulgentiae defunctis prodesse possent, esset in potestate concedentis indulgentiam ut defunctum omnino liberaret a poena; quod videtur absurdum.

(1) Al. deest praedictis.

(2) Al. sufficienter.

QUAESTIUNCULA III.

Uterius. I. Videtur quod cultus exequiarum defuncto prosunt. Damascenus enim in sermone de dormientibus inducit verba Athanasii sic dicentis: *Licet in aere (1) qui in pietate consummatus est, depositus fuerit, ne reme oleum et ceras Dominum (2) invocans in sepulcro accendere; accepta enim ista sunt Deo, et multum ab ea recipientia retributionem.* Sed huiusmodi pertinent ad cultum exequiarum. Ergo cultus exequiarum prodest defunctis.

2. Praeterea, sicut dicit Augustinus 1 lib. de Civ. Dei (cap. 15): *Antiquorum justorum funera officiosa pietate curata sunt, et exequiae celebratae, et sepulera provisiva; ipsique cum viverent, de sepeliendis, vel etiam ferendis suis corporibus filiis mandaverunt.* Sed hoc non fecissent, nisi sepultura et huiusmodi aliquid mortuis conferrent. Ergo huiusmodi aliquid prosunt defunctis.

3. Praeterea, nullus facit elemosinam circa aliquem, nisi ei proficiat. Sed sepelire mortuos computatur inter opera elemosinarum: unde, ut Augustinus dicit 1 de Civ. Dei (ubi sup.): *Tobias sepeliendo mortuos Deum promeruisse teste Angelo commendatur.* Ergo huiusmodi sepulturae cultus mortuis prodest.

4. Praeterea, inveniuntur est dicere quod frustratur devotio fidelium. Sed aliqui ex devotione se in locis aliquibus religiosi sepeliri disponunt. Ergo sepulturae cultus prodest defunctis.

5. Praeterea, Deus prior est ad miserandum quam ad puniendum. Sed aliquibus nocet sepultura in locis sacris, si indigni sunt; unde dicit Gregorius (aequivalenter lib. 4 Dial., cap. 30): *Quos peccata gravia deprimunt, ad maiorem damnationis cumulum potius quam ad solutionem eorum corpora in Ecclesiis ponuntur.* Ergo multo amplius dicendum est, quod sepulturae cultus prosit bonis.

Sed contra est quod Augustinus dicit in lib. de Cura pro mortuis agenda (cap. ult.): *Corpori humano quidquid impenditur, non est praesidium salutis aeternae, sed humanitatis officium.*

Praeterea, Gregorius dicit ad Bonifacium Archiepiscopum scribens (5): *Curatio funeris, conditio sepulturae, pompa exequiarum, magis sunt vivorum solatia quam subsidia mortuorum.*

Praeterea, Dominus dicit Matth. 10: *Nolite timere eos qui occidunt corpus, et post haec non habent amplius quid faciant.* Sed post mortem sanctorum corpora possunt a sepultura prohiberi, sicut in ecclesiastica historia legitur factum de quibusdam martyribus Lugduni Galliae. Ergo non nocet defunctis, si eorum corpora inhumata remaneant; ergo nec cultus sepulturae prodest.

Solutio I. Respondeo dicendum ad primam quae-

stionem, quod suffragia vivorum prosunt defunctis secundum quod unumquodque viventibus caritate, et secundum quod intentio viventium refertur in mortuos; et ideo illa opera praecipue nata sunt mortuis suffragari quae maxime ad communicationem caritatis pertinent, vel ad directionem intentionis in alterum. Ad caritatem autem sacramentum eucharistiae praecipue pertinet, cum sit sacramentum ecclesiasticae unionis, continens illum in quo tota Ecclesia unitur, et consolidatur, scilicet Christum; unde eucharistia est quasi quaedam caritatis origo, sive vinculum; sed inter caritatis effectus praecipuum est elemosinarum opus; et ita ista duo ex parte caritatis praecipue mortuis suffragantur, scilicet sacrificium Ecclesiae, et elemosynae. Sed ex parte intentionis directae in mortuos praecipue valet oratio; quia oratio secundum suam rationem non solum dicit respectum ad orantem, sicut et cetera opera, sed directius ad id pro quo oratur. Et ideo ista tria ponuntur quasi praecipua mortuorum subsidia; quamvis quaecumque alia bona ex caritate fiant pro defunctis, eis valere credenda sint.

Ad primum ergo dicendum, quod in eo qui satisfacit pro altero, magis est considerandum, ad hoc quod effectus satisfactionis ad alterum perveniat, id quo satisfactio unius transit in alterum, quam etiam satisfactionis poena; quamvis ipsa poena magis expiet reatum satisfaciens, in quantum est medicina quaedam; et ideo tria praedicta magis valent defunctis quam jejunium.

Ad secundum dicendum, quod etiam jejunium potest prodesse defunctis ratione caritatis et intentionis in defunctos directae; sed tamen jejunium in sui ratione non continet aliquid quod ad caritatem vel ad directionem intentionis pertinet; sed haec sunt ei quasi extrinseca; et ideo Augustinus non posuit, sed Gregorius posuit jejunium inter suffragia mortuorum.

Ad tertium dicendum, quod baptismus est quaedam spiritualis regeneratio; unde sicut per generationem non acquiritur esse nisi generato, ita baptismus non habet efficaciam nisi in eo qui baptizatur, quantum est ex opere operato; quamvis ex opere operante vel baptizatus vel baptizati possunt aliis prodesse, sicut et cetera opera meritoria. Sed eucharistia est signum ecclesiasticae unionis; et ideo ex ipso opere operato eius efficaciam in alterum transire potest; quod non contingit de aliis sacramentis.

Ad quartum dicendum, quod Glossa auctoritatem istam dupliciter exponit. Uno modo sic: *Si mortui non resurgant, nec etiam Christus resurrexit, ut quid etiam baptizantur pro illis? id est, pro peccatis, cum ipsa non dimittantur, si Christus non resurrexit;* quia in baptismo non solum passio Christi, sed etiam resurrectio operatur, quae est nostrae spiritualis resurrectionis quodammodo causa. Alio modo sic: *Fuerunt quidam imperiti qui baptizabantur pro his qui de hac vita sine baptismo discesserant, putantes illis prodesse;* et secundum hoc Apostolus non loquitur nisi secundum errorem aliquorum in verbis illis.

Ad quintum dicendum, quod in officio Missae non solum est sacrificium, sed etiam sunt ibi orationes; et ideo Missae suffragium continet duo horum quae hic Augustinus numerat, scilicet orationem et sacrificium. Ex parte igitur sacrificii oblata Missa aequaliter prodest defuncto, de quo cum-

que dicitur; et hoc est praecipuum (1) quod fit in Missa. Sed ex parte orationum magis prodest illa in qua sunt orationes ad hoc determinatae. Sed tamen iste defectus recompensari potest per maiorem devotionem vel ejus qui dicit Missam, vel ejus qui facit dici, vel iterum per intercessionem sancti cuius suffragium in Missa imploratur.

Ad sextum dicendum, quod huiusmodi oblato candelarum vel olei possunt prodesse defuncto, in quantum sunt elemosynae quaedam: dantur enim ad cultum Ecclesiae, vel etiam in usum fidelium.

Solutio II. Ad secundam questionem dicendum, quod indulgentia dupliciter alicui prodesse potest: uno modo principaliter; alio modo secundario. Principaliter quidem prodest ei qui indulgentiam accipit, scilicet qui facit hoc pro quo indulgentia datur, ut qui visitat limina alicujus sancti; unde cum mortui non possint aliquid facere eorum pro quibus indulgentiae dantur, eis indulgentiae directe valere non possunt. Secundario autem et indirecte prodest ei pro quo aliquid facit illud quod est indulgentiae causa, quod, sicut dist. 10, quaest. 1, art. 3, quaestione. 3, ad 2, dictum est, quandoque contingere potest, quandoque autem non potest, secundum diversam indulgentiae formam. Si enim sit talis indulgentiae forma: *Quicumque facit hoc vel illud, habebit tantum de indulgentia: ille qui hoc facit, non potest fructum indulgentiae in alium transferre: quia ejus non est applicare ad aliquid intentionem Ecclesiae, per quam communicantur communia suffragia, ex quibus indulgentiae valent.* Si autem indulgentia sub hac forma fiat: *Quicumque fecerit hoc vel illud, ipse et pater ejus, vel quicumque ei adjunctus in purgatorio detentus tantum de indulgentia habebit: talis indulgentia non solum vivo, sed etiam mortuo proderit.* Non enim est aliqua ratio quare Ecclesia possit transferre merita communia, quibus indulgentiae imittuntur, in vivos; et non in mortuos. Nec tamen sequitur quod praelatus Ecclesiae possit pro suo arbitrio animas a purgatorio liberare: quia ad hoc quod indulgentiae valeant, requiritur causa conveniens indulgentias concedendi, ut supra, dist. 20, dictum est.

Solutio III. Ad tertiam questionem dicendum, quod sepultura adinventi est et propter vivos et propter mortuos. Propter vivos quidem, ne eorum oculi ex turpitudine eodaverum offendantur, et corpora foetoribus inficiantur; et hoc quantum ad corpus: sed spiritualiter etiam prodest vivis, in quantum per hoc astituit resurrectionis fides. Sed mortuis prodest ad hoc quod insipientes sepulera memoriam retineant defunctorum, ut pro defunctis orent; unde et monumentum a memoria nomen accepit. Dicitur enim monumentum, quia monet mentem, ut dicit Augustinus in 1 de Civ. Dei (cap. 15), et in lib. de cura pro Mortuis agenda (cap. 4). Paganorum tamen error fuit, quod ad hoc sepultura mortuo prosit, ut ejus anima quietem accipiat: non enim credebant prius animam quietem posse accipere quam corpus sepulturae daretur; quod omnino ridiculum et absurdum est. Sed quod ulterius sepultura in loco sacro mortuo prodest, non quidem est ex ipso opere operato, sed magis ex ipso opere operante, dum scilicet vel ipse defunctus, vel alius, corpus ejus tumulari in loco sacro disponens, patrocinio alicujus sancti eum committit,

(1) *Al. principium.*

cujus precibus per hoc credendus est adjuvari, et etiam patrocinio eorum qui loco sacro deserviunt, qui pro apud se tumulatis frequentius et specialius orant. Sed illa quae ad ornatum sepulturae exhibentur, prosunt quidem visis in quantum sunt vivorum solatia; sed possunt et defunctis prodesse, non quidem per se, sed per accidens; in quantum scilicet, per huiusmodi, homines excitantur ad compatendum, et per consequens ad orandum; vel in quantum ex sumptibus sepulturae vel pauperes fructum capiunt, vel Ecclesia decoratur: sic enim Sap. 4, sepultura inter ceteras elemosynas computatur.

Ad primum ergo dicendum, quod oleum et cera ad sepulera defunctorum perlata, per accidens defuncto prosunt: vel in quantum Ecclesiae offeruntur, sive pauperibus dantur, vel in quantum huiusmodi in reverentiam Dei fiunt; unde verbis praemissis subjungitur: *Oleum enim et cera hodie castum sunt.*

Ad secundum dicendum, quod loco sancti patres de suis corporibus tumulandis curaverunt, ut ostenderent corpora mortuorum ad Dei providentiam pertinere; non quod corporibus mortuis aliquis sensus insit, sed propter fidem resurrectionis astruendam, ut patet per Augustinum in 1 de Civ. Dei (ubi sup.); unde etiam voluerunt in terra promissionis sepeliri, ubi credebant Christum nasciturum et moriturum; ejus resurrectio nostrae resurrectionis est causa.

Ad tertium dicendum, quod quia caro est pars naturae hominis, naturaliter homo ad carnem suam afficitur, secundum illud Ephes. 3, 29: *Nemo carnem suam unquam odio habuit.* Unde secundum istum naturalem affectum inest viventi quaedam sollicitudo quid etiam post mortem de ejus corpore sit futurum; doloretque, si aliquid indignum corpori suo evenire praesentiret; et ideo illi qui hominem diligunt, ex hoc quod affectui ejus quem diligunt, conformantur, circa ejus carnem curam humanitatis impendant. Ut enim dicit Augustinus in 1 de Civ. Dei (ubi sup.): *Si paterna vestis, si annulus, ac si quid huiusmodi tanto carius sunt posteris, quanto erga parentes major affectus; nullo modo ipsa spernenda sunt corpora, quae utique multo familiarius atque conjunctius quam quaelibet indumenta, gestamus.* Unde et in quantum affectui hominis satisfacit sepeliens ejus corpus, cum ipse in hoc sibi satisfacere non potest, elemosynam ei facere dicitur.

Ad quartum dicendum, quod fidelium devotio, ut Augustinus dicit in lib. de cura pro Mortuis agenda (ut sup.), suis caris in locis sacris providens sepulturam, in hoc non frustratur quod defunctum suum suffragio sanctorum committit, ut dictum est.

Ad quintum dicendum, quod sepultura in loco sacro impio defuncto non nocet, nisi quatenus hanc sepulturam sibi indignam propter humanam gloriam procuravit.

ARTICULUS IV.

Utrum suffragia quae fiunt pro uno defuncto magis proficiant ei pro quo fiunt quam aliis.

Ad quartum sic proceditur. 1. Videtur quod suffragia quae fiunt pro uno defuncto, non magis proficiunt ei pro quo fiunt, quam aliis. Nemen enim spirituale est magis communicabile quam lu-

(1) Ita Nicolaus ex graeco textu Athanasii ubi sic dicitur habetur. *Al.* in aera.

(2) *Al.* Domini.

(3) Velut ex 4 lib. Dialog. Supplementum notat quaest. 2, art. 2, et sic etiam habet ms. Sed est potius Augustini lib. de Cura pro mortuis agenda, cap. 2 versus finem. Ideo autem hic refertur ex Gregorio ad Archiepiscopum Bonifacium, quia causa 25, quaest. 2, uno tenore subnectitur post Gregorii II verba de suffragiis animarum diversis praenotata. In editione vero Patavina alias citata sic reponitur. Praeterea, Augustinus dicit in eodem libro, scilicet de Cura pro mortuis agenda (cap. 2, ad finem, et lib. 1 de Civit. Dei, cap. 12, etc.) (*Ex edit. P. Nicolai*).

men corporale. Sed lumen corporale, scilicet candelae, quamvis accendatur pro uno, tamen aequaliter omnibus prodest qui simul commorantur, quamvis pro eis candelae non accendatur. Ergo cum suffragia sint quaedam spiritualia lumina, quamvis pro uno specialiter flant, non magis valent ei quam aliis in purgatorio existentibus.

2. Praeterea, sicut in littera dicitur, secundum hoc suffragia mortuis prosunt, quia cum viverent hic, sibi ut postea possent prodesse, meruerunt. Sed aliqui magis meruerunt ut suffragia sibi prodesse quam illi pro quibus flant. Ergo eis magis prosunt; alias eorum meritum frustraretur.

3. Praeterea, pro pauperibus non fiunt tot suffragia quot pro divitibus. Si ergo suffragia facta pro aliquibus, eis solum, vel magis eis quam aliis valent, pauperes essent deterius conditionis; quod est contra sententiam Domini, Luc. 6, 20: *Beati pauperes, quoniam vestrum est regnum Dei.*

Sed contra, iustitia humana exemplatur a divina iustitia. Sed iustitia humana, si aliquis debitum pro aliquo solvit, eum solum absolvit. Ergo cum ille qui suffragia facit, quodammodo solvat debitum eius pro quo facit, ei soli proderit.

Praeterea, sicut homo faciens suffragia quodammodo satisfacit mortuo, ita et interdum aliquis pro vivo potest satisfacere, ut supra, dist. 20, quaest. 1, art. 2, quaestione 3, in corp., dictum est. Sed quando aliquis satisfacit pro vivo, satisfactio illa non computatur nisi illi pro quo facta est. Ergo et suffragia faciens, ei soli prodest pro quo facit.

QUAESTIUNCULA II.

Uterius. 1. Videtur quod suffragia facta pro multis tantumdem valent singulis ac si pro unoquoque singulariter fierent. Videmus enim quod ex lectione quae uni legitur, nihil ei deperit, si simul et alii legatur. Ergo et eadem ratione nihil deperit ei pro quo fit suffragium, si ei aliquis connumeretur; et ita si pro pluribus fiat, tantum valet singulis ac si pro unoquoque singulariter fieret.

2. Praeterea, secundum communem usum Ecclesiae videmus, quod cum Missa pro aliquo defuncto dicitur, simul etiam orationes illi adiunguntur pro aliis defunctis. Hoc autem non fieret, si ex hoc defunctus pro quo Missa dicitur, aliquod detrimentum reportaret. Ergo idem quod prius.

3. Praeterea, suffragia praecipue orationum, inveniuntur divinae virtuti. Sed apud Deum sicut non differt juvare multos vel paucos, ita non differt juvare multos vel paucos. Ergo quantum juvaretur unus ex una oratione, si pro eo tantum fieret; tantum juvabatur singuli multorum, si eadem oratio pro multis fiat.

Sed contra, melius est plures juvare quam unum. Si ergo suffragium pro multis factum tantum valeret singulis ac si pro uno tantum fieret; videtur quod Ecclesia non debuit instituisse ut pro aliquo singulariter Missa vel oratio fieret; sed quod semper diceretur pro omnibus fidelibus defunctis; quod patet esse falsum.

Praeterea, suffragium habet finitam efficaciam. Ergo distributum in multis, minus prodest singulis quam prodesse si fieret pro uno tantum.

QUAESTIUNCULA III.

Uterius. 1. Videtur quod tantum valeant suf-

fragia communia illis pro quibus specialia non fiunt, quantum illis pro quibus fiunt, valent specialia et communia simul. Unicuique enim secundum propria merita reddetur in futuro. Sed ille pro quo non fiunt suffragia, meruit ut tantum juvaretur post mortem, quantum ille pro quo fiunt specialia. Ergo tantum juvabitur per communia, quantum ille per specialia et communia.

2. Praeterea, inter Ecclesiae suffragia praecipuum est eucharistia. Sed eucharistia, cum contineat totum Christum, habet quodammodo efficaciam infinitam. Ergo una oblatio eucharistiae quae communiter pro omnibus fit, valet ad plenam liberationem eorum qui sunt in purgatorio; et ita tantum juvant communia suffragia sola, quantum juvant specialia et communia simul.

Sed contra est quod duo bona uno sunt magis eligenda. Ergo suffragia communia et specialia magis prosunt ei pro quo fiunt, quam communia tantum.

Solutio I. Respondet dicendum ad primam quaestionem, quod circa hoc fuit duplex opinio.

Quidam enim, ut Praepositivus, dixerunt, quod suffragia pro uno aliquo facta, non magis prosunt ei pro quo fiunt, sed eis qui sunt magis digni; et ponebat exemplum de candela quae accenditur pro aliquo divite; quae non minus aliis prodest qui cum eo sunt quam ipsi diviti, et forte magis, si habeant oculos elarioris; et etiam de lectione, quae non magis prodest ei pro quo legitur quam aliis qui simul cum eo audiunt, sed forte aliis magis qui sunt sensu capaciores. Et si eis obiceretur, quod secundum hoc Ecclesiae ordinatio esset vana, quae specialiter pro aliquibus orationes instituit, quae specialiter pro aliquibus facit ad excitandas devotiones fidelium, qui promptiores sunt ad facienda specialia suffragia quam communia, et ferventius etiam pro suis propinquis orant quam pro extraneis.

Alii e contrario dixerunt, quod suffragia magis valent pro quo fiunt.

Utraque autem opinio secundum aliquid veritatem habet. Valor enim suffragiorum potest pensari ex duobus. Valent enim uno modo ex virtute caritatis, quae facit omnia bona communia; et secundum hoc verum est quod magis valent ei qui magis caritate est plenus, quamvis pro eo specialiter non fiat; et sic valor suffragiorum attenditur magis secundum quandam interiore consolationem, secundum quod unus in caritate existens, de bonis alterius, delectatur post mortem, quantum ad diminutionem poenae: post mortem enim non est locus acquirendi gratiam vel augmentandi, ad quod valent nobis in vita opera aliorum ex virtute caritatis. Alio modo suffragia valent ex hoc quod per intentionem unius alteri applicantur; et sic satisfactio unius alteri computatur; et hoc modo non est dubium quod magis valent ei pro quo fiunt, immo sic ei soli valent. Satisfactio enim proprie ad poenae dimissionem ordinatur; unde quantum ad dimissionem poenae praecipue valet suffragium ei pro quo fit; et secundum hoc secunda opinio plus habet de veritate quam prima.

Ad primum ergo dicendum, quod suffragia prosunt per modum luminis, inquantum a mortuis accipiuntur; et ex hoc quandam consolationem recipiunt, et tanto majorem, quanto majori caritate sunt praediti. Sed inquantum suffragia sunt quaedam satisfactio per intentionem facientis translata in alterum, non sunt similia lumini, sed magis so-

lutioni alicuius debiti. Non autem est necesse ut si debitum pro uno solvitur, quod ex hoc aliorum debitum solvatur.

Ad secundum dicendum, quod istud meritum est conditionale. Quod sibi meruerunt: hoc enim modo sibi meruerunt ut sibi prodesse, si pro eis fierent; quod nihil aliud fuit quam facere se habiles ad accipiendum. Unde patet quod non directe meruerunt illud juvamen suffragiorum; sed per merita praecedentia se habilitaverunt, ut fructum suffragiorum susceperent; et ideo non sequitur quod meritum eorum frustraretur.

Ad tertium dicendum, quod nihil prohibet divites quantum ad aliquid esse melioris conditionis quam pauperes, sicut quantum ad expiationem poenae; sed hoc quasi nihil est, comparatum possessioni regni caelorum, in qua pauperes melioris conditionis esse ostenduntur per auctoritatem inductam.

Solutio II. Ad secundam quaestionem dicendum, quod si valor suffragiorum consideretur secundum quod valent ex virtute caritatis unientis membra Ecclesiae; suffragia pro multis facta tantum singulis prosunt ac si pro uno tantum fierent; quia caritas non minuitur, si dividatur effectus ejus in multos; immo magis augetur; et similiter etiam gaudium, quando pluribus est commune, fit majus, ut dicit Augustinus 8 Confess. (cap. 5); et si de uno bono facto non minus laetantur multi in purgatorio quam unus. Si autem consideretur valor suffragiorum inquantum sunt satisfactioes quaedam per intentionem facientis translatae in mortuos; tunc magis valet suffragium alicui quod pro eo singulariter fit, quam quod pro eo communiter fit, et multis aliis. Sic enim effectus suffragii dividitur ex divina iustitia inter eos pro quibus suffragia fiunt. Unde patet quod haec quaestio dependet ex prima; et ex hoc etiam patet quare institutum sit ut suffragia specialia in Ecclesia fiant.

Ad primum ergo dicendum, quod suffragia, ut sunt satisfactioes quaedam, non prosunt per modum actionis, sicut doctrina prodest, quae, sicut et omnis alia actio, effectum habet secundum dispositionem recipientis; sed valent per modum solutionis debiti, ut dictum est; et ideo non est simile.

Ad secundum dicendum, quod quia suffragia pro uno facta aliquo modo etiam aliis prosunt, ut ex dictis patet; ideo cum pro uno Missa dicitur, non est inconveniens ut pro aliis etiam orationes fiant. Non enim ad hoc dicuntur aliae orationes ut satisfactio unius suffragii determinetur ad alios principaliter; sed ut illis oratio pro eis specialiter fusa prosit.

Ad tertium dicendum, quod oratio consideratur et ex parte orantis, et ex parte eius qui oratur, et ex utroque effectus ejus dependet; et ideo, quamvis divinae virtuti non sit magis difficile absolvere multos quam unum, tamen huiusmodi orantis oratio non est ita satisfactoria pro multis sicut pro uno.

Solutio III. Ad tertiam quaestionem dicendum, quod huiusmodi etiam solutio dependet ex solutione primae quaestionis. Si enim suffragia specialiter pro uno facta, indifferenter omnibus valent, tunc omnia suffragia sunt communia; et ideo tantum juvabitur ille pro quo non fiunt specialia, quantum ille pro quo fiunt, si sit aequaliter dignus. Si autem suffragia pro aliquo facta non indifferenter omnibus prosint, sed eis maxime pro quibus fiunt, tunc non

est dubium quod suffragia communia et specialia simul plus valent alicui quam communia tantum; et ideo Magister duas opiniones in littera tangit. Unam quae dicit, quod aequaliter prosunt diviti communia et specialia, et pauperi communia tantum; quamvis enim ex pluribus unus juvetur quam alter, non tamen plus juvatur. Aliam autem tangit, cum dicit, quod ille pro quo fiunt suffragia, consequitur faciliorem (1) absolutionem, sed non pleniorum: quia uterque finaliter ab omni poena liberabitur.

Ad primum ergo dicendum, quod sicut ex dictis patet, juvamen suffragiorum non cadit directe sub merito et simpliciter, sed quasi sub conditione; et ideo ratio non sequitur.

Ad secundum dicendum, quod quamvis virtus Christi, quae continetur sub sacramento eucharistiae, sit infinita, tamen determinatus est effectus ad quem illud sacramentum ordinatur; unde non oportet quod per unum altaris sacrificium tota poena eorum qui sunt in purgatorio expietur, sicut etiam nec per unum sacrificium quod aliquis homo offert, liberatur a tota satisfactioe debita pro peccatis; unde et quaedam plures Missae in satisfactioem unius peccati injunguntur. Credibile tamen est, quod per divinam misericordiam si aliquid de specialibus suffragiis supervit his pro quibus fiunt, ut scilicet eis non indigeant; aliis dispensetur, pro quibus non fiunt, si eis indigeant; ut patet per Damascenum in sermone de dormientibus sic dicentem: *Deus tanquam iustus commetietur impotenti possibilitatem; tanquam sapiens (2) vero defectum commutationem negotiabitur*; quae quidem negotiatio attenditur quod id quod deest uni, alter supplet.

QUAESTIO III.

Deinde quaeritur de orationibus sanctorum, quibus pro nobis orant; et circa hoc quaeruntur tria: 1.° utrum sancti orationes nostras cognoscant; 2.° utrum debeamus omnes interpellare ad orandum pro nobis; 3.° utrum orationes eorum pro nobis fusae semper exaudiantur; 4.° utrum autem possimus sanctos orare, et utrum sancti qui sunt in patria, orent pro nobis, habitum est supra, dist. 18.

ARTICULUS PRIMUS.

Utrum sancti orationes nostras cognoscant.

Ad primum sic proceditur. 1. Videtur quod sancti orationes nostras non cognoscant. Isa. 45, 16: *Pater noster es, et Abraham nescivit nos, et Israel ignoravit nos.* Glossa Augustini dicit, quia mortui et sancti (3) nesciunt quod agant vivi, etiam eorum filii; et sumitur ab Augustino in lib. de Cura pro mortuis agenda, ubi hanc auctoritatem inducit; et sunt haec verba Augustini, ibidem (cap. 15): *Si tanti Patriarchae quid erga populum ab eis procreatum ageretur ignoraverunt, quomodo mortui vivorum rebus atque actibus cognoscendis adjuvantisque miscentur?* Ergo sancti orationes nostras cognoscere non possunt.

2. Praeterea, 4 Reg. 22, 20, dicitur ad Josiam

(1) Al. feliciorum.

(2) Al. suscipiens.

(3) Nicolai: quia etiam mortui sancti.

Regem: *Idecirco*, quia scilicet flevisi coram me, colligam te ad patres tuos... ut non videant oculi tua mala omnia quae inducturus sum in locum istum. Sed in hoc nullo modo per mortem Josiae subventum fuisset, si post mortem genti suae quid eveniret cognosceret. Ergo sancti mortui actus nostros non cognoscunt, et ita non intelligunt orationes nostras.

3. Praeterea, quanto aliquis est in caritate perfectior, tanto magis proximo in periculis subvenit. Sed sancti in carne viventes proximis, et maxime sibi conjunctis, in periculis et consulunt et auxiliantur manifeste. Cum ergo post mortem sint multo majoris caritatis; si facta nostra cognoscerent, multo amplius suis caris sibi conjunctis consulere et auxiliarentur in necessitatibus: quod facere non videntur. Ergo non videtur quod actus nostros et orationes cognoscant.

4. Praeterea, sicut sancti post mortem vident Verbum, ita et Angeli (1), de quibus dicitur Matth. 18, 10: *Angeli eorum semper vident faciem Patris mei*. Sed Angeli Verbum videntes non propter hoc omnia cognoscunt, cum a videntibus minores a superioribus purgantur, ut patet per Dionysium in 6 cap. eec. Hierarch. Ergo nec sancti, quamvis Verbum videant, in eo nostras orationes cognoscunt, et alia quae circa nos aguntur.

5. Praeterea, solus Deus est inspector cordium. Sed oratio praecipue in corde consistit. Ergo solus Dei est orationes cognoscere; non ergo sancti orationes nostras cognoscunt.

Sed contra, super illud Job 14, 21: *Sive nobiles fuerint filii ejus, sive ignobiles, non intelligit*; dicit Beatus Gregorius 12 lib. Moral. (cap. 14): *Hoc de animalibus sanctis sentiendum non est; quia quae intus omnipotentis Dei claritatem vident, nullo modo credendum est quod sit foras aliquid quod ignorant*. Ergo ipsi orationes sibi factas cognoscunt.

Praeterea, Gregorius in 2 Dialog. (cap. 53): *Animae videnti Creatorem angusta est omnis creatura. Quantumlibet enim de luce (2) Creatoris aspexerit, breve fit eis omne quod creatum est*. Sed hoc maxime impedire videretur quod animae sanctorum orationes, et alia quae circa nos aguntur, cognoscant, quia a nobis distant. Cum ergo distantia illa non impediatur, ut ex praedicta auctoritate patet, videtur quod animae sanctorum cognoscant orationes nostras, et ea quae hic aguntur.

Praeterea, si ea quae circa nos aguntur, non cognoscerent; nec pro nobis orarent, quia defectus nostros ignorarent. Sed hic est error Vigilanti, ut Hieronymus dicit in epistola contra eum. Ergo sancti ea quae circa nos aguntur, cognoscunt.

Solutio. Respondeo dicendum, quod divina essentia est sufficiens medium cognoscendi omnia; quod patet ex hoc quod Deus videndo suam essentiam omnia intuetur. Non tamen sequitur quod quicumque essentiam Dei videt, omnia cognoscat, sed solum qui essentiam comprehendit; sicut nec principio aliquo cognito consequens est omnia cognosci quae ex principio consequuntur, nisi tota virtus principii comprehendatur. Unde cum animae sanctorum divinam essentiam non comprehendant, non est consequens ut omnia cognoscant quae per essentiam divinam cognosci possunt; unde etiam

(1) Al. Verbum tantum et Angeli.

(2) Nicolai: *Quantumlibet enim parum de luce etc.*

de quibusdam inferioribus Angelis a superioribus edocentur, quamvis omnes essentiam divinam videant. Sed unusquisque beatus tantum de aliis rebus necessarium est ut in essentia divina videat, quantum perfectio beatitudinis requirit, ut homo habeat quidquid velit, nec aliquid inordinat velit, sicut infra, dist. 49, qu. 2, art. 3, habetur. Hoc autem reeta voluntate quilibet vult ut ea quae ad ipsum pertinent cognoscat; unde cum nulla rectitudo sanctis desit, volunt cognoscere ea quae ad ipsos pertinent; et ideo oportet quod illa in Verbo cognoscant. Hoc autem ad eorum gloriam pertinet quod auxilium indigentibus praebent ad salutem; sic enim Dei cooperatores efficiuntur, quo nihil est divinius, ut Dionysius dicit, 5 cap. Eccles. Hierarch. Unde patet, quod sancti cognitionem habeant eorum quae ad hoc requiruntur; et sic manifestum est quod in Verbo cognoscunt vota et orationes et devotiones hominum qui ad eorum auxilium confugiunt.

Ad primum ergo dicendum, quod verbum Augustini est intelligendum de cognitione naturali animarum separatarum; quae quidem cognitio in sanctis viris non est obtenebrata, sicut est in peccatoribus: non autem loquitur de cognitione in Verbo, quam constat Abraham, eo tempore quo haec dicta sunt per Isaiam, non habuisse, cum ante passionem Christi nullus ad visionem Dei pervenerit.

Ad secundum dicendum, quod sancti etsi post vitam cognoscant quae hic geruntur, non tamen credendum est quod afflictorum doloribus, cognitis adversitatibus eorum quos hic in saeculo dilexerunt; ita enim repleti sunt gaudio beatitudinis quod dolor in eis locum non invenit; unde si cognoscant suorum infortunia post mortem (1), nihilominus eorum dolori consulunt, si ante hujusmodi infortunia de hoc saeculo subtrahuntur. Sed forte animae non glorificate dolore aliquem sentirent, si incommoda suorum eorum perirent. Et quia anima Josiae non statim glorificata fuit a corpore egressa, quantum ad hoc ex hac ratione Augustinus concludere nititur quod animae mortuorum non habent cognitionem de factis viventium.

Ad tertium dicendum, quod animae sanctorum habent voluntatem plenarie conformem divinae voluntati, etiam in volito; et ideo quamvis affectum caritatis ad proximum retineant, non tamen eis aliter auxilium ferunt quam secundum quod per divinam justitiam vident esse dispositum. Et tamen credendum est quod multum proximos juvent, pro eis apud Deum intercedendo.

Ad quartum dicendum, quod quamvis videntes Verbum non sit necessarium omnia in Verbo videre; vident tamen ea quae ad perfectionem pertinent beatitudinis eorum, ut dictum est.

Ad quintum dicendum, quod cogitationes cordium solus Deus per seipsum novit; sed tamen alii cognoscere possunt quatenus eis revelatur vel per visionem Verbi, vel quocumque alio modo.

ARTICULUS II.

Utrum debeamus sanctos orare ad interpellandum pro nobis. — (2-2, qu. 85, art. 2.)

Ad secundum sic proceditur. 1. Videtur quod

(1) In editis plerisque: non invenit, si cognoscant suorum infortunia post mortem: nihilominus etc.

non debeamus sanctos orare ad interpellandum pro nobis. Nullus enim amicus alicujus interpellat ad orandum pro se, nisi quatenus apud eos credit facilis gratiam obtinere. Sed Deus est in infinitum magis misericors quolibet sancto; et sic ejus voluntas facilis inclinatur ad nos exaudiendum quam voluntas alicujus sancti. Ergo videtur superfluum esse constituere sanctos mediatores inter nos et Deum, ut ipsi pro nobis intercedant.

2. Praeterea, si eos ad orandum pro nobis interpellare debemus, hoc non est nisi quia scimus eorum orationem esse Deo acceptam. Sed quanto aliquis est sanctior inter sanctos, tanto ejus oratio est magis Deo accepta. Ergo semper deberemus superiores sanctos pro nobis intercessores constituere ad Deum, et nunquam minores.

3. Praeterea, Christus secundum etiam quod homo, dicitur Sanctus sanctorum, et ei secundum quod homo orare competit. Sed nunquam Christum ad orandum pro nobis interpellamus. Ergo nec alios sanctos interpellare debemus.

4. Praeterea, quicumque rogatus ab aliquo pro eo intercedit, preces ipsius ei repraesentat apud quem pro eo intercedit. Sed superfluum est aliquid repraesentare ei cui sunt omnia potentia. Ergo superfluum est quod sanctos pro nobis intercessores constituamus ad Deum.

5. Praeterea, illud est superfluum quod fit propter aliquid quod sine eo eodem modo fieret vel non fieret. Sed, similiter sancti orarent pro nobis vel non orarent, sive nos oremus eos, sive non oremus; quia si sumus digni ut pro nobis orarent, etiam nobis eos non orantibus, pro nobis orarent; si autem sumus indigni, etiam si petamus, pro nobis non orant. Ergo interpellare eos ad orandum pro nobis videtur omnino superfluum.

Sed contra est quod dicitur Job 3, 1: *Voca ergo si est qui tibi respondeat, et ad aliquem sanctorum convertere*. Vocare autem nostrum, ut Gregorius ibidem dicit (lib. 3 Moral., cap. 50), est humili Deum prece deponere. Ergo cum volumus orare Deum, debemus ad sanctos converti, ut orent pro nobis ad Deum.

Praeterea, sancti qui sunt in patria, magis sunt accepti Deo quam in statu viae. Sed sanctos qui sunt in via, constituere debemus interpellatores pro nobis ad Deum exemplo Apostoli, qui dicebat Rom. 15, 30: *Obsecro vos fratres per Dominum nostrum Jesum Christum, et per caritatem Spiritus sancti, ut adjuvetis me in orationibus vestris pro me ad Deum*. Ergo et nos multo fortius petere debemus a sanctis qui sunt in patria, ut nos juvent orationibus ad Deum.

Praeterea, ad hoc est communis consuetudo Ecclesiae, quae in litanis sanctorum orationem petit.

Solutio. Respondeo dicendum, quod iste ordo est divinitus institutus in rebus, secundum Dionysium, ut per media ultima reducantur in Deum. Unde cum sancti qui sunt in patria, sint Deo propinquissimi, hoc divina legis ordo requirit, ut nos qui manentes in corpore peregrinamur a Domino, in eum per sanctos medios reducamur; quod quidem contingit, dum per eos divina bonitas suum effectum diffundit. Et quia reditus noster in Deum respondere debet processui bonitatum ipsius ad nos; sicut mediantibus sanctorum suffragiis Dei beneficia in nos deveniunt, ita oportet nos in Deum reduci, ut iterato beneficia ejus sumamus mediantibus

sanctis; et inde est quod eos intercessores pro nobis ad Deum constituimus, et quasi mediatores, dum ab eis petimus quod pro nobis orent.

Ad primum ergo dicendum, quod sicut non est propter defectum divinae potentiae quod mediantibus secundis causis agentibus operatur, sed est ad complementum ordinis universi, et ut ejus bonitas multipliciter diffundatur in res, dum res ab ea non solum suscipiunt bonitates proprias, sed insuper quod aliis causa bonitatis existant; ita etiam non est propter defectum misericordiae ipsius quod oporteat ejus clementiam per orationes sanctorum pulsare, sed est ad hoc ut ordo praedictus conservetur in rebus.

Ad secundum dicendum, quod quamvis superiores sancti sint magis Deo accepti quam inferiores, utile tamen est etiam minores sanctos interdum orare; et hoc propter quinque rationes. Primo ex hoc quod aliquis quandoque habet majorem devotionem ad sanctum minorem quam ad majorem; ex devotione autem maxime dependet orationis effectus. Secundo propter fastidium tollendum, quia assiduitas unius rei fastidium parit; per hoc autem quod diversos sanctos oramus, quasi in singulis novus fervor devotionis excitatur. Tertio, quia, quibusdam sanctis datum est in aliquibus specialibus causis praecipue patrocinari, sicut sancto Antonio ad ignem infernalem. Quarto, ut honor debitus omnibus exhibetur. Quinto, quia plurimum orationibus quandoque impetratur quod unius oratione non impetraretur.

Ad tertium dicendum, quod oratio est actu quidam: actus autem sunt particularium suppositorum; et ideo si diceremus, *Christe ora pro nobis*, nisi aliquid adderetur, videremur hoc ad personam Christi referre; et ita videretur esse consonum vel errori Nestorii, qui distinxit in Christo personam Filii hominis a persona Filii Dei; vel errori Arii, qui posuit personam Filii minorem Patre. Unde ad hos errores evitandos Ecclesia non dicit, *Christe ora pro nobis*, sed *Christe audi nos*, vel *Misereere nobis*.

Ad quartum dicendum, quod sicut infra dicitur, non dicuntur sancti preces nostras Deo repraesentare quasi ei incognita manifestent; sed quia eas exaudiri a Deo petunt, vel de eis divinam consulunt veritatem, quid scilicet secundum ejus providentiam fieri debeat.

Ad quintum dicendum, quod ex hoc ipso aliquis efficitur dignus ut sanctus aliquis pro eo oret, quod ad ipsum cum pura devotione in sua necessitate recurrit; et ita non est superfluum quod sanctos oremus.

ARTICULUS III.

Utrum orationes sanctorum pro nobis ad Deum fusae, semper exaudiantur.

Ad tertium sic proceditur. 1. Videtur quod orationes sanctorum pro nobis ad Deum fusae, non semper exaudiantur. Si enim exaudirentur, maxime exaudirentur sancti de his quae ad eos pertinent. Sed de his non exaudiantur; unde dicitur Apocalyp. 6, quod martyribus petentibus vindictam his qui sunt super terram, dictum est ut requiescerent adhuc tempus modicum, donec impleatur numerus fratrum suorum. Ergo multo minus exaudiantur de his quae ad alios pertinent.

2. Praeterea, Hierem. 13, 1: *Si steterint Moyses et Samuel coram me, non est anima mea ad populum istum*. Ergo sancti non semper exaudiuntur, cum pro nobis orant ad Deum.

3. Praeterea, sancti in patria aequales Dei Angelis esse commemorantur, ut patet Matth. 22. Sed Angeli non semper exaudiuntur in suis orationibus quas fundunt ad Deum; quod patet ex hoc quod habetur Daniel. 10, 12, ubi dicitur: *Ego veni propter sermones tuos: Princeps autem regni Persarum restitit mihi viginti et uno diebus*. Non autem venerat in adiutorium Danielis Angelus qui loquebatur, nisi a Deo liberationem eorum petendo; et non est impetrata orationis ejus impletio. Ergo nec etiam alii sancti orantes pro nobis apud Deum semper exaudiuntur.

4. Praeterea, quicumque oratione impetrat aliquid, quodammodo meretur illud. Sed illi qui sunt in patria, non sunt in statu merendi. Ergo non possunt suis orationibus nobis aliquid impetrare apud Deum.

5. Praeterea, sancti per omnia conformant voluntatem suam voluntati divinae. Ergo non volunt nisi quod sciunt Deum velle. Sed nullus orat nisi quod vult. Ergo non orant pro eo nisi quod sciunt Deum velle. Sed hoc quod Deus vult, fiet eis etiam non orantibus. Ergo eorum orationes non sunt efficaces ad aliquid impetrandum.

6. Praeterea, orationes totius caelestis curiae, si aliquid impetrare possunt, efficaciores essent quam omnia praesentis Ecclesiae suffragia. Sed multiplicatis suffragiis praesentis Ecclesiae factis pro aliquo in purgatorio existente, totaliter absolveret a poena. Cum ergo sancti qui sunt in patria, eadem ratione orent pro illis qui sunt in purgatorio, sicut et pro nobis aliquid impetrant; illos qui sunt in purgatorio totaliter orationes eorum a poena absolverent; quod falsum est, quia sic suffragia Ecclesiae pro defunctis facta superflua essent.

Sed contra est quod habetur 2 Machab. ult., 14: *Hic est qui multum orat pro populo et pro universa civitate, Hieremias Propheta Dei*. Et quod ejus oratio sit exaudita, patet per hoc quod sequitur, quod extendit Hieremias dexteram, et dedit Judae gladium dicens: *Accipe sanctum gladium manus a Deo in quo decies adversarios populi Dei*.

Praeterea, Hieronymus in epistola contra Vigilantium: *Dicis in libello tuo, quod dum vicimus, mutuo orare pro nobis possumus; et hoc postea improbat, dicens sic: Si Apostoli et martyres adhuc in corpore constituti possunt orare pro ceteris quando pro se adhuc debent esse solliciti; quanto magis post coronas, victorias, et triumphos.*

Praeterea, ad hoc est consuetudo Ecclesiae quae frequenter petit ut sanctorum orationibus adjuvetur.

Solutio. Respondeo dicendum, quod sancti dupliciter dicuntur orare pro nobis. Uno modo oratione expressa, dum votis suis aures divinae clementiae pro nobis pulsant; alio modo oratione interpretativa, scilicet per eorum merita, quae in conspectu Dei existentia non solum eis cedunt ad gloriam, sed sunt nobis etiam suffragia et orationes quaedam; sicut etiam sanguis Christi pro nobis effusus dicitur veniam petere. Utroque autem modo sanctorum orationes sunt, quantum est in ipsis, efficaces ad impetrandum quod petunt; sed ex parte nostra potest esse defectus, quod non assequantur fructum orationum ipsorum, secundum quod pro nobis o-

rare dicuntur ex hoc quod merita ipsorum nobis proficiunt; sed secundum quod orant pro nobis, votis suis nobis aliqui postulando, semper exaudiuntur, quia non volunt nisi quod Deus vult, nec petunt nisi quod volunt fieri: quod autem Deus simpliciter vult, impletur, nisi loquamur de voluntate antecedente, secundum quam vult omnes homines salvos fieri, quae non semper impletur. Unde nec est mirum, si etiam quod sancti volunt per hunc modum voluntatis, interdum non impletur.

Ad primum ergo dicendum, quod illa oratio martyrum non est aliquid quam eorum desiderium de obtinenda stola corporis: et societate sanctorum qui salvandi sunt, et consensus quo consentiunt divinae justitiae punienti malos; unde Apoc. 6, super illud: *Usquequo Domine etc.*, dicit Glossa: *Desiderant majus gaudium et consortium sanctorum, et justitiae Dei consentiunt*.

Ad secundum dicendum, quod Dominus loquitur ibi de Moyses et Samuele secundum statum quo fuerunt in hac vita; ipsi enim leguntur pro populo orantes irae Dei restitisse, ut Glossa interlinearis dicit; et tamen si illo tempore fuissent, non potuissent orationibus Deum placare ad populum propter populi illius malitiam; et hic est intellectus litterae.

Ad tertium dicendum, quod pugna bonorum Angelorum non intelligitur ex hoc quod apud Deum contrarias orationes funderent; sed quia contraria merita ex diversis partibus ad divinum examen referebant, divinam sententiam expectantes; et hoc est quod Gregorius dicit 17 Moral. (cap. 8), exponens praedicta verba Danielis: *Sublimes spiritus gentibus principantibus nequaquam pro injuste agentibus decertant, si eorum facta recte judicantes examinant; cumque unusquisque gentis vel culpa vel iustitia ad supernae curiae solum ducitur, ejusdem gentis praepositus vel obtinuisse in certamine, vel non obtinuisse perhibetur; quorum tamen omnium una victoria est super se optatam voluntas summa; quam dum semper aspicunt, quod obtinere non valent, nequaquam (1) volunt; unde nec petunt. Ex quo et patet quod orationes eorum semper audiuntur*.

Ad quartum dicendum, quod licet sancti non sint in statu merendi sibi postquam sunt in patria, sunt tamen in statu merendi aliis, vel potius ex merito praecedenti alios juvandi: hoc enim apud Deum viventes meruerunt. ut eorum orationes exaudiuntur post mortem. Vel dicendum, quod oratio ex alio meretur, et ex alio impetrat. Meritum enim consistit in quadam adaequatione actus ad finem propter quem est, qui ei quasi merces redditur; sed orationis impetratio innotuit liberalitati ejus qui rogatur, quod tamen ipse non meruit: et ita quamvis sancti non sint in statu merendi, tamen non sequitur, quod non sint in statu impetrandi.

Ad quintum dicendum, quod sicut ex auctoritate Gregorii inducta patet, sancti non volunt, vel Angeli, nisi quod in divina voluntate conspiciunt; et ita etiam nihil aliud petunt: nec tamen eorum oratio est infructuosa: quia, sicut dicit Augustinus in lib. de Praedestinatione sanctorum, orationes sanctorum praecedenti prosunt, quia forte praordinationum est ut orationibus intercedentium salventur; et ita etiam Deus vult ut orationibus sanctorum impleatur illud quod sancti vident eum velle.

(1) Nicolai: *nuquam*.

Ad sextum dicendum, quod suffragia Ecclesiae sunt pro defunctis quasi quaedam satisfactiones vitium vice mortuorum; et secundum hoc mortuos a poena absolunt, quam non solverunt. Sed sancti qui sunt in patria, non sunt in statu satisfaciendi; et ideo non est simile de eorum orationibus, et de suffragiis Ecclesiae.

Expositio textus.

Cum facta fuerit resurrectio, bonorum gaudium amplius erit etc. Hoc intelligendum est materialiter, quia de pluribus gaudebit; sed non formaliter, quia non magis gaudebit, ut dictum est. Sed de hoc magis infra dicitur, dist. 49.

Nam qui sine fide operante per dilectionem, ejusque sacramentis, de corpore exierunt, frustra illis a suis hujusmodi pietatis officia impenduntur. Secundum hoc videtur quod suffragia Ecclesiae non prosunt catechumenis in fide Ecclesiae decedentibus; cum tamen illi sint in statu salutis, ut patet ex dictis supra, dist. 4. — Et dicendum, quod licet non susceperint sacramenta Ecclesiae actu, susceperunt tamen voto, quod pro facto computatur, cum deest facultas.

Mediocriter malis suffragantur etc. Ista verba a diversis diversimode exponuntur. Illi enim qui dicunt suffragia Ecclesiae prodesse existentibus in inferno, dicunt alios esse mediocriter bonos, et alios mediocriter malos. Dicunt enim valde malos esse eos qui sine fide et sacramentis Ecclesiae decesserunt; et his dicunt nihil prodesse suffragia: sed mediocriter malos eos qui cum fide et sacramentis Ecclesiae, in peccato tamen mortali, decesserunt; quibus, secundum eos, valent suffragia ad poenae mitigationem, non autem ad poenae solutionem. Sed valde bonos dicunt illos qui sine criminali decedentes, statim evolvant; qui suffragiis non indigent: mediocriter vero bonos qui crema-

bilis secum ferunt, et in purgatorio definentur; et his dicunt prodesse suffragia ad plenam absolutionem. Qui vero dicunt suffragia non prodesse his qui sunt in inferno, dicunt eosdem esse mediocriter malos et mediocriter bonos. Omnes enim qui sunt in inferno valde malos dicunt; qui vero in patria valde bonos; eos vero qui sunt in purgatorio dicunt mediocriter bonos, in quantum deficiunt a perfectione bonitatis; sed et mediocriter malos, in quantum deficiunt a perfecta malitia, quae est peccatum mortale. His autem suffragia quandoque prosunt ad mitigationem poenae, quandoque ad plenam absolutionem, secundum differentiam quantitatis cremabilitatis et suffragiorum; et haec expositio est convenientior.

Injuria est pro martyre in Ecclesia orare. Hoc videtur contra illud quod supra dictum est, quod orationes pro valde bonis sunt gratiarum actiones. — Et dicendum, quod superior auctoritas loquitur, quando incertum est nobis, quando sint valde boni, pro quibus oratur; hic autem Augustinus loquitur, quando certum est qui sunt valde boni: sic enim qui pro eis orat, quodammodo eos indignentes ostendit, et sic eis injuriam facit.

Estimo eum quasi per ignem transeuntem etc. Hoc ponuntur duo auxilia: quorum unum adjuvabit illos qui in fine mundi inveniuntur per modum satisfactionis, scilicet ignis quo facies mundi purgabitur: poterit enim esse ut intensio poenae suppleat quicquid deest ad temporis brevitationem; et praecipue cum sit probabile quod pauca cremabilia sint habituri, utpote purgati per terrorem futuri iudicii ex signis praecedentibus praestentis. Aliud autem est ex vi caritatis, scilicet merita et intercessionem sanctorum, quae eis suffragantur virtute caritatis.

Sive consulendo quid faciant etc. Istud consilium nihil est aliud quam conversio eorum ad Deum, ut ab eo illuminationem percipiant de agendis.

DISTINCTIO XLVI.

Si valde malis detur mitigatio poenae.

Sed quaeritur hic de valde malis; utrum et ipsi in aliqua poenarum mitigatione Dei misericordiam sentiant, ut minus quam meruerunt, puniantur. Quidam autem tunc eos nullam relevationem poenae habituros; quod confirmant Jacobi auctoritate dicens (cap. 2, 15): *Judicium sine misericordia fiet illi qui non fecit misericordiam*. Augustinus etiam ait (1): *Misericordia hinc, iudicium in futuro*. Idem (2) distinguens quomodo omnes viae Domini sint misericordia et veritas, ait: *« Erga sanctos omnes viae Dei misericordia, erga iniquos omnes veritas: quia et in iudicando subvenit, et ita non deest misericordia; et in miserando id exhibet quod promittit, ne desit veritas. Erga omnes autem quos liberat et damnat, omnes viae sunt misericordia et veritas: quia ubi non misereatur, vindicta veritas datur. »* Dicens: *« Ubi non misereatur, »* dat intelligi aliquid a Deo fieri, ubi ipse non misereatur. Sed his occurrunt quod ait Cassiodorus super Psalm. 100, loquens de misericordia et pietate Dei: *« Haec dico »* (inquit) *res iudicio Dei semper adjunctae sunt. Ergo et in punitione malorum non est iustitia sine misericordia. »* Idem de iudicio et misericordia ait: *« Haec duo mutua societate sibi junguntur. »* In his breviter omnia opera Dei in-

(1) In Psalm. 100, nempe ad illa verba: *Misericordiam et iudicium cantabo tibi (Ez. edit. P. Nicolai)*.
(2) In Psalm. 118, super octavarum 19, conc. 29 (Ez. edit. P. Nicolai).

S. Th. Opera omnia. V. 7.

cludit. Augustinus quoque respondens illis qui reproborum supplicia finem habitura contendunt, illa illorum repellit opinionem, asserens reprobos perpetuo punietos, ut eorum supplicia mitigari aliquatenus non neget: *« Frustra (inquit in Enchir., cap. 112), nonnulli aeternam damnationem (1) poenae nam et cruciatum sine intermissione perpetuo humano miserantur (2) affectu, atque ita futurum esse non credunt: non quidem Scripturis adversando divinis, sed pro suo motu dura quaque mollitudo, et in levitatem (3) flexendo sententiam quae putantur in eis terribilissimas esse dictas, quam verius. Non enim, inquit, obliviscetur misereri Deus, aut continebit in ira sua misericordias suas. Hoc quidem (in Psalm. 70, 10) legitur; sed de his intelligitur qui sunt vas misericordiae: quia et ipsi non pro meritis suis, sed Deo miserante de miseria liberantur. Aut si hoc ad omnes aestimant pertinere, non ideo necesse est ut damnationem opinentur finire posse eorum de quibus dictum est (Matth. 13, 46): Ibi hi in supplicium aeternum, ne hoc modo punetur habitura finem felicitatis eorum de quibus e contrario dictum est (Ibid.): Iusti autem in vitam aeternam. Sed poenas damnatorum mitigari. Et sic quippe intelligi potest manere ira Dei in illis, id est ipsa damnatio. Haec enim vocatur ira Dei, non divini animi perturbatio, ut in ira sua,*

(1) Al. damnandorum.
(2) Al. miserentur.
(3) Al. et in levitorem.